

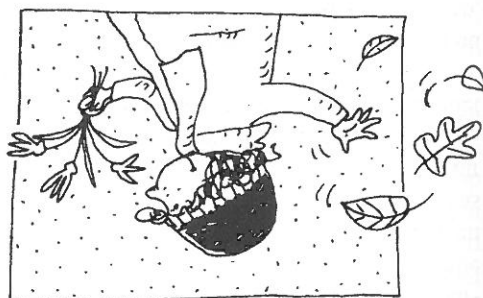
Anne Laeremans is de moeder van Jo, Hanne en Stefanie. Ze werkt als administratief medewerker voor het project Zorgverbreiding.

Afscheid van opa en van Stefanie

Anne Laeremans

De herfst en de lente zijn goede momenten om rond het thema afscheid nemen - dood te werken. In de herfst is er veel sprake van 'sterven'. De blaadjes gaan dood, de bloemen verdwijnen, de bomen worden kaal, de ochtendmist versluisert de dingen en omringt ze met een was van mystrie, de dagen worden korter, we kruipen dicht bij elkaar, ... Het is natuurlijk nodig de kleurenpracht van de bomen in dit seizoen te bewonderen, maar moet men alleen daar blijven stilstaan? Kan men hier niet naar de diepte gaan en het thema afscheid nemen ter sprake brengen? De natuur gaat in rust, is ogeenschijnlijk dood, maar brengt hoe dan ook later nieuw leven voort. Scheppen, iets nieuws tot stand brengen, gaat dikwijls gepaard met het afschudden, zelfs het afsterven, van het oude!

In de lente is er sprake van 'nieuw leven'. De bomen krijgen frissgroene blaadjes, de bloemen beginnen terug te bloeien, de bloesems sterven de boomgarden, de zon wint aan kracht, de dagen worden langer, we gaan terug veel meer naar buiten... In dit schitterende seizoen wordt het paasfeest gevierd, maar men mag toch niet alleen blijven stilstaan bij de paashaas, de klokken en de eieren. Kan men hier niet naar de diepte gaan en het thema afscheid nemen ter sprake brengen en verbinden met het stervens- en verrijzenisverhaal. Zo worden dood en nieuw leven met elkaar verbonden, zo zullen kinderen stilaan beseffen dat zowel geboorte als dood aspecten zijn van het menselijke bestaan.

Wanneer werken rond afscheid nemen?

Het thema afscheid nemen kan aan bod komen als men voelt dat er in de klas interesse voor is of omdat men het zelf belangrijk vindt met kinderen hier rond te werken. Sommige leerkrachten doen dit liever naar aanleiding van bijvoorbeeld de dood van één van de goudvissen in de klas of het bezoek van een kind aan het kerkhof ter gelegenheid van Allertien. In dergelijke omstandigheden kan men iets meer afstand bewaren ten aanzien van het verlies dan bijvoorbeeld wanneer een kind erg verdrietig komt vertellen dat zijn oma gestorven is.

omgekeerd: Hanne was stil, ze zei niets en weende ook niet. Jo daarentegen huilde onbedaad en was niet te troosten. Het is de enige keer dat hij werkelijk weende. Bij hem is het in heel kleine, subtiële dingetjes, in een uitspraak als 'De petere zei altijd...' dat je ziet dat hij de dood verwerkt. Wij zijn verscheidene malen naar het dode lichaam gegaan, en nooit was er een moment van angst bij de kinderen. Ze wilden hun grootvader aanraken, en een kus geven. Er waren volwassenen die dit opmerkten en ons aanraadden dit niet toe te laten, maar daar was geen reden toe. Wel kwam de vraag waarom hij zo koud aanvoelde. Wij, als ouders, vonden het best om overal een duidelijk en eerlijk antwoord op te geven - en dat gaf nooit problemen. De kinderen waren ook snel tevreden met een antwoord. Ze verwachtten geen gedetailleerde en al te moeilijke uitleg. Ze maakten een tekening die ze meegaven in de kist. Hanne maakte een vrolijke tekening - het was de tijd van carnaval - ze tekende 'de petere' toen hij nog jong was, en 'nog haar had', daarnaast de petere in zijn kist met daaromheen heel veel kleurige ballonnen. Jo schreef op een briefje 'Ik zie je graag, ik zal je missen'.

Eind februari stierf de grootvader van onze kinderen. We wisten reeds geruime tijd dat dit zou gebeuren en hadden ook de kinderen hiervan op de hoogte gesteld - hij had nl. kanker. Vooral de twee oudste kinderen, Jo - 9 jaar en Hanne - 6 jaar, hebben het stervensproces van nabij meegemaakt. De jongste, Stefanie van 3 jaar, was zwaar gehandicapt, waardoor ze men-taal stond op het niveau van een 5 maanden oude baby, en zich de gebeurtenissen bijgevolg niet realiseerde.

We gingen dagelijks op bezoek en lieten de kinderen op die manier bewust afscheid van hem nemen. Nooit spraken ze over het doodgaan in zijn nabijheid - er heerste daartoe een taboe bij hemzelf en zijn vrouw. De kinderen voelden dit zeer goed aan en respecteerden dat ook. Hanne vroeg ons zeer dikwijls wat er ging gebeuren, en waarom. Jo echter bleef steeds stil rond dit onderwerp. Hanne weende om het verlies, nog vóór hij werkelijk stierf. Op het moment dat het bericht van overlijden ons bereikte, was de reactie echter